Alejandro Zambra

Παιδική λογοτεχνία

Ίκαρος

Μετάφραση
Αχιλλέας Κυριακίδης

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Obra editada en el marco del Programa de Apoyo a la Traducción para Editoriales Extranjeras de la División de las Culturas, las Artes, el Patrimonio y la Diplomacia Pública (DIRAC) de la Subsecretaría de Relaciones Exteriores de Chile.

Η παρούσα έκδοση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Στήριξης Μεταφράσεων για Ξένους Εκδότες της Διεύθυνσης Πολιτισμού, Τεχνών, Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Δημόσιας Διπλωματίας (DIRAC) του Υφυπουργείου Εξωτερικών της Χιλής.

Τίτλος πρωτοτύπου: *Literatura infantil*
© 2023, Alejandro Zambra
© 2025, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική γλώσσα

Αρχικές εκδοχές κάποιων από τα κείμενα που περιλαμβάνονται εδώ δημοσιεύθηκαν στα έντυπα *Revista de la Universidad de México*, *Dossier*, *The New Yorker*, *The New York Times Magazine*, *The New York Review of Books*, *The Paris Review*, *Granta* και *McSweeney's*.

Μετάφραση από τα ισπανικά: Αχιλλέας Κυριακίδης
Επιμέλεια – Διόρθωση: Απόστολος Παπακώστας – Δημήτρης Παπακώστας
Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν.2121/1993.

Κανένα μέρος ή απόσπασμα του παρόντος βιβλίου δεν δύναται να χρησιμοποιηθεί ή να αναπαραχθεί, καθ' οιονδήποτε τρόπο ή μέσο, για τον σκοπό εκπαίδευσης τεχνολογιών ή συστημάτων Τεχνητής Νοημοσύνης. Κατ' εφαρμογή του Άρθρου 4(3) της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 για την Ψηφιακή Ενιαία Αγορά, ο συγγραφέας και ο εκδότης επιφυλάσσονται ρητώς όλων των δικαιωμάτων τους και εξαιρούν το παρόν έργο από κάθε πράξη εξόρυξης κειμένων και δεδομένων.

Πρώτη έκδοση Φεβρουάριος 2026
ISBN 978-960-572-781-9

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Alejandro Zambra

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μετάφραση-Σημειώσεις
Αχιλλέας Κυριακίδης

ΙΚΑΡΟΣ

Για τη μαμά του Σιλβέστρε
και τον γιο της Χασμίνας

Από τότε που ήμουν παιδί, μου άρεσε
να κοιτάζω το δωμάτιό μου σαν να 'μουν πουλί.
ΜΠΡΟΥΝΟ ΣΟΥΛΤΣ

Δε γεννιέσαι συγγραφέας, γεννιέσαι μωρό.
ΕΜΠΕ ΟΥΑΡΤ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Παιδική λογοτεχνία

0

Με σένα στην αγκαλιά μου, βλέπω για πρώτη φορά τη σκιά που ρίχνουμε κι οι δυο μας στον τοίχο. Ζεις εδώ και είκοσι λεπτά.

Η μητέρα σου κλείνει τα βλέφαρα, αλλά δε θέλει να κοιμηθεί. Ξεκουράζει τα μάτια της, μόνο για λίγα δευτερόλεπτα.

«Καμιά φορά τα νεογέννητα ξεχνάνε ν' αναπνεύσουν» μας λέει μια συμπαθητική νοσοκόμα που είναι ένα κι ένα για να σου χαλάσει τη διάθεση.

Αναρωτιέμαι αν αυτό το λέει έτσι κάθε μέρα. Με τα ίδια λόγια. Με τον ίδιο λυπημένο, προειδοποιητικό τόνο.

Το δικό σου κορμάκι, όμως, αναπνέει: ακόμα και στο μισοσκόταδο του νοσοκομείου, η αναπνοή σου φαίνεται. Αλλά εγώ θέλω να την ακούσω, να σ' ακούσω, και δε μ' αφήνει η δική μου η ασθματική. Και η θορυβώδης καρδιά μου μ' εμποδίζει ν' ακούσω τη δική σου.

Όλη τη νύχτα, κάθε δύο-τρία λεπτά, κρατάω την αναπνοή μου για να εξακριβώσω ότι αναπνέεις. Είναι μια συνετή δεισιδαιμονία, η πιο συνετή απ' όλες: σταμάτα ν' αναπνέεις εσύ ώστε ν' αναπνεύσει ένα παιδί.

1

Τριγυρίζω στο νοσοκομείο σαν να ψάχνω τις ρωγμές από τον τελευταίο σεισμό. Κάνω φριχτές σκέψεις· παρ' όλα αυτά, καταφέρνω να φανταστώ τις ουλές που κάποια μέρα προς το τέλος του καλοκαιριού θα δείχνεις με καμάρι.

14

Στη σύντομη δεκατετραήμερη ζωή σου οι λέξεις *παιδική ηλικία* εφαρμόζουν σαν πόντσο. Αλλά μ' αρέσει αυτή η υπερβολή. Στ' αγγλικά θα ήσουν δεκατεσσάρων ημερών γέρος.[1]

25

Κλαις και εμφανίζομαι εγώ. Τι απογοήτευση. Ίσως οι πατεράδες μας τις έπαιρναν κατάκαρδα αυτές τις πρώτες απορρίψεις.

Δε με προτιμάς, αλλά συνηθίζεις τη συντροφιά μου. Κι εγώ συνηθίζω να κοιμάμαι όταν κοιμάσαι εσύ. Ο ρυθμός αυτού του διακεκομμένου ύπνου μού θυμίζει εκατοντάδες μακριές διαδρομές που λαγοκοιμόμουν στο λεωφορείο προς το σχολείο ή το πανεπιστήμιο για να παρακολουθήσω μαθήματα στα οποία συνέχιζα να κοιμάμαι· ή εκείνες τις υπέροχες σιέστες που μου επέτρεψαν ν' αντέξω την εργασιακή ζωή.

---

1. Αναφέρεται στην πιο συνηθισμένη αγγλική έκφραση για τον ορισμό της ηλικίας: fourteen days old.

Ξαφνικά είμαι δεκαπέντε χρονών κι είναι μεσάνυχτα και μελετάω κάτι που δεν ξέρω αν είναι χημεία ή άλγεβρα ή φωνολογία κι έχω ξεμείνει από τσιγάρα κι αυτό είναι πρόβλημα επειδή στα όνειρά μου καπνίζω πολύ. Με ξυπνάνε κάτι συνεσταλμένα σκυλιά που αρχίζουν να γαβγίζουν τη συναυλία τους, κι οι σφυριές ενός γείτονα που ίσως κρεμάει στον τοίχο ένα πορτρέτο του παιδιού του και γι' αυτό δεν τον νοιάζει αν θα ξυπνήσει το δικό μου.

Εσύ, όμως, συνεχίζεις να κοιμάσαι πάνω στο στήθος μου και δείχνεις ακόμα πιο κοιμισμένος, βαθιά κοιμισμένος. Δεν έχω ιδέα τι ώρα είναι. Και δε με νοιάζει. Δε με νοιάζει αν είναι έντεκα το πρωί ή τρεις το απόγευμα. Έτσι περνάνε οι κουραστικές αλλά ευτυχισμένες μέρες, που εναλλάσσονται με τις ευτυχισμένες αλλά κουραστικές μέρες και τις ευτυχισμένες αλλά ευτυχισμένες μέρες.

31

Η γέννηση ενός παιδιού προδιαγράφει ένα εκτεταμένο μέλλον στο οποίο δε θα συμμετάσχουμε πλήρως. Ο Χούλιο Ραμόν Ριμπέιρο το συνόψισε πολύ ωραία: «Το δόντι που του βγαίνει είναι αυτό που πέφτει από μας· ο πόντος που ψηλώνει είναι αυτός που χάνουμε εμείς· η λάμψη που αποκτά είναι αυτή που σβήνει σ' εμάς· ό,τι μαθαίνει, αυτό που ξεχνάμε εμείς· και κάθε έτος που του προστίθεται, αυτό που αφαιρείται από μας».

Είναι μια ωραία σκέψη, που όμως η ανησυχητική πτυχή της έχει ταρακουνήσει εκατομμύρια άνδρες. Εννοώ πατεράδες περασμένων γενεών, αν και είναι παράλογο να θεωρώ πως τα πράγ-

ματα έχουν αλλάξει. Έχω γνωρίσει άνδρες που ασκούν την πατρότητα με καθαρό μυαλό, χιούμορ και ταπεινότητα, αλλά έχω δει και αγαπημένους φίλους που δείχνουν να κρατάνε κάποια απόσταση από τα παιδιά τους ώστε να μπορέσουν ν' αποδυθούν στην απεγνωσμένη και γελοία εκστρατεία ανάκτησης της νιότης τους. Κι είναι πλήθος αυτοί που αντιμετωπίζουν το ένστικτο του θανάτου πνίγοντας τα παιδιά τους με καθήκοντα και δεκαλόγους, με την προφανή ή συγκαλυμμένη πρόθεση να παρατείνουν εις βάρος των παιδιών τους όσα όνειρά τους κόπηκαν στη μέση.

Αυτό που με εντυπωσιάζει, πάντως, είναι η σχεδόν πλήρης απουσία μιας παράδοσης. Εφόσον όλα τα ανθρώπινα όντα –υποθέτω– έχουμε γεννηθεί, θα 'ταν λογικό να είμαστε ειδικοί σε θέματα ανατροφής των παιδιών, όμως αποδεικνύεται ότι ελάχιστα γνωρίζουμε, ιδίως οι άνδρες, οι οποίοι καμιά φορά είμαστε σαν αυτούς τους μαθητές που εμφανίζονται στο μάθημα μες στην καλή χαρά, αγνοώντας πως τους περιμένει διαγώνισμα. Ενώ οι γυναίκες κληροδοτούν στις κόρες τους την ασφυκτική επιτακτικότητα της μητρότητας, εμείς μεγαλώνουμε παραχαϊδεμένοι, αφελείς, ακόμα και σιγοτραγουδώντας το «Billie Jean». Οι πατεράδες μας προσπάθησαν, με τον τρόπο τους, να μας μάθουν να είμαστε άνδρες, αλλά δε μας έμαθαν να είμαστε πατεράδες. Ούτε οι δικοί τους πατεράδες τούς το έμαθαν. Και πάει λέγοντας.

42

Τις δύο πρώτες εβδομάδες της ζωής σου έγραψα καμιά εκατοστή ποιήματα στο κινητό μου. Δεν είναι ακριβώς ποιήματα, αλ-

λά στο κινητό μού είναι πιο εύκολο να πατήσω *enter* απ' το να παιδεύομαι με τα σημεία στίξης.

Γράφω σε κατάσταση εξάρτησης, υπό την επήρειά σου, ενώ είμαστε και οι δύο μαγεμένοι από την κουνιστή πολυθρόνα που λειτουργεί σαν τρενάκι του λούνα παρκ ή σαν ένα ακούραστο και γενναιόδωρο άλογο ή σαν το πορθμείο που κάποια στιγμή θα μας πάει στο Τσιλοέ.

49

Σήμερα το πρωί προσπάθησα να μετατρέψω τα ψεύτικα ποιήματα σε αληθινά, αλλά φοβάμαι πως το παράκανα και κατέληξα να τα κατευθύνω προς την εύτακτη και ευανάγνωστη χώρα της πρόζας. Τα κατέστρεψα, βέβαια, αλλά τα αντέγραψα όλα, καλού-κακού, σ' ένα αρχείο που το ονόμασα «Παιδική λογοτεχνία». Κανένα απ' αυτά τα σχεδιάσματα δεν μπορεί να θεωρηθεί παιδική λογοτεχνία, αν και όλα τους έχουν να κάνουν με την παιδική ηλικία: τη δική σου που αρχίζει και τη δική μου που έχει πια απομακρυνθεί· την παιδική μου ηλικία ή την ιδέα μου για την παιδική ηλικία από τότε που αφίχθηκες.

50

Συνήθως, η λέξη *παιδικός -ή* χρησιμοποιείται προσβλητικά, αν και οι λέξεις που δεν είναι προσβολές αλλά μπορούν να παίξουν κάλλιστα αυτόν το ρόλο είναι σχεδόν άπειρες. Φτάνει να δουλέψεις λιγάκι τον τόνο της φωνής.

Θυμάμαι ένα γλυκύτατο κοριτσάκι, κόρη ενός πολύ καλού μου φίλου, που μια μέρα θύμωσε με το λούτρινο ζωάκι της και επί δύο ώρες του φώναζε, ξανά και ξανά, όλο σκληρότητα: «Ένα παιχνίδι είσαι! Νομίζεις πως είσαι αληθινό; Ένα παιχνίδι είσαι και τίποτ' άλλο!»

Στα δεκαπέντε μου νευρίαζα όταν αναφέρονταν σ' εμένα με τη λέξη *νεαρός*. Δε θυμάμαι να με αποκάλεσε κανείς *έφηβο*, αλλά θα το 'χα σιχαθεί. Από καθαρά γλωσσική άποψη, η λέξη *έφηβος* είναι τέλεια, αλλά αν νοηθεί ως προσβολή, μπορεί να είναι συντριπτική.

61

Η λογοτεχνία έχει παραχωρήσει στην αυτοβοήθεια όλο τον αυτοπαθητικό χώρο που έχει ανάγκη η πατρότητα. Συνήθως, όμως, στα βιβλία αυτοβοήθειας δε βρίσκουμε παρά τετριμμένες και, καμιά φορά, εξευτελιστικές συμβουλές. Πριν από μερικούς μήνες διάβασα ένα ογκώδες εγχειρίδιο, η μεγαλοφυής σύσταση του οποίου για τους άνδρες ήταν αυτή: «Be sensitive!»[2]

62

Αυτή την εβδομάδα πήρες τα ίδια εκατό γραμμάρια που πρέπει να 'χασα εγώ χορεύοντας μ' εσένα αγκαλιά. Το παιδί παίρνει το βάρος που χάνει ο πατέρας του. Η τέλεια δίαιτα.

2. Αγγλικά στο κείμενο: «Έσο ευαίσθητος!»